

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: «ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ ДО ВИХОВНОЇ
РОБОТИ У ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ ШКОЛАХ»

Виконав: студент 2 курсу, групи FKS1-M19z
спеціальності 017 Фізична культура і спорт
Музальов Роман Андрійович
Керівник: Бабюк С. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Рецензент: Козак Є. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2020 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ДЮОСШ	9
1.1 Сутність готовності майбутнього тренера ДЮОСШ до виховної роботи.....	9
1.2 Ознаки та результативні параметри готовності майбутнього тренера до виховної роботи у ДЮОСШ.....	14
1.3 Стан проблеми підготовки тренера ДЮОСШ до виховної роботи.....	19
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	27
2.1 Методи дослідження.....	27
2.2 Організація дослідження	32
РОЗДІЛ 3 ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ДЮОСШ	35
3.1 Модель і навчально-методичне забезпечення підготовки майбутнього тренера до виховної роботи в ДЮОСШ.....	35
3.2 Організація та хід педагогічного експерименту з підготовки майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮОСШ.....	51
3.3 Аналіз результатів педагогічного експерименту.....	74
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	97

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти;

ДЮСШ – дитячо-юнацька спортивна школа;

НДРС – науково-дослідна робота студентів;

ОКХ – освітньо-кваліфікаційна характеристика;

ОПП – освітньо-професійна програма;

Сем. – семестр;

СПВ – спортивно-педагогічне вдосконалення

ВСТУП

Актуальність теми. Виховання дітей засобами фізичної культури завжди цінували в будь-якому суспільстві, починаючи із стародавніх часів. Історія презентує чимало яскравих прикладів, коли повноцінно організоване спортивно-фізкультурне дозвілля молоді детермінувало гармонійність життєдіяльності соціуму загалом, об'єднуючи ідеєю всебічного розвитку особистості покоління громадян. Однак така ідея з різних причин так і не стала цементувальним фактором розвитку України в складні часи творення нації, про що свідчить втрата чітких цільових орієнтирів та виваженої державної ідеології у сфері виховання молодого покоління українців. Це узагальнення цілком очевидно стосується характеристики сучасної системи дитячо-юнацьких спортивних шкіл (далі ДЮСШ) – місця, де значною мірою реалізується виховний потенціал дозвілля наших дітей, відбувається їх оздоровлення, розвиваються здібності в обраних видах спорту, формується ставлення до суспільних цінностей.

Серед державних програм та нормативно-правових документів, що регулюють цю діяльність, – Закон України “Про позашкільну освіту” (2000 р.); Закон України “Про фізичну культуру та спорт” (2009 р.); Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу” (2008 р.); Наказ Мінмолодьспорту України “Про організацію навчально-тренувальної роботи ДЮСШ” (2009 р.); Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Стратегії формування сучасної системи олімпійської підготовки до 2020 року” (2009 р.). У цих та інших документах зафіксовано головні цільові та змістові характеристики процесу виховання дітей засобами спортивної діяльності, відображено роль різних суб'єктів виховання, їх посадові та громадські обов'язки.

Проте, дослідження та досвід роботи свідчать, що виконання ДЮСШ

покладеної на них державою та суспільством місії значно відхиляється від окреслених орієнтирів, а виховання особистості юних спортсменів у цих закладах часто є не обов'язковим доповненням до тренувального процесу. При цьому епізодична та нескоординована виховна робота тренерів, здебільшого на засадах особистого прагматизму, значно нівелює всі потенційні можливості формування особистості в умовах спортивної діяльності.

Запорукою подолання зазначених недоліків є зростання рівня підготовленості тренерів ДЮСШ до виховної роботи, яка формується, перш за все, на етапі професійної освіти. Утім, відповідній підготовці майбутніх тренерів на профільних факультетах заважає низка суперечностей, зокрема, між:

- суспільним очікуванням від майбутнього тренера здатності до трансляції норм соціальної дії та взаємодії вихованцям та домінуванням у навчанні вузькоспеціалізованої спортивно-методичної, технічної й фізичної підготовки студентів відповідної спеціальності;

- декларуванням важливості набуття у процесі фахової підготовки майбутніми тренерами досвіду ефективної поведінки в конкретних педагогічних ситуаціях та дефіцитом ефективних методів формування готовності до виховної роботи, адаптованих до специфіки конкретних видів спорту;

- необхідністю комплексного оцінювання готовності майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ як необхідної складової професійної кваліфікації та браком надійного, об'єктивного, адекватного умовам професійної освіти діагностичного інструментарію.

У контексті розв'язання зазначених суперечностей наявні суттєві успіхи, зокрема в питаннях: розробки філософських і світоглядних засад процесу виховання (Ш. Амонашвілі, І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, А. Макаренко, В. Сухомлинський); опису цільових орієнтирів і перебігу виховного процесу в позашкільних закладах (О. Биковська, Г. Пустовіт,

Т. Сущенко); виявлення особливостей організації виховного процесу в дитячо-юнацьких спортивних школах (А. Артюшенко, В. Бальсевич, Л. Волков, В. Мазін); теорії і методики професійної освіти фахівців фізичної культури та спорту (П. Джуринський, Є. Захаріна, А. Конох, Є. Приступа, А. Сватъєв, С. Табінська).

Фундаментальні засади професійної освіти конкретизовано в працях, орієнтованих здебільшого на прикладний аспект професійної підготовки майбутніх тренерів, зокрема досліджено: педагогічні умови формування в них ключових ознак професійно-педагогічної готовності (М. Буренко, В. Пономарьов, Т. Чопик); умови формування психологічної готовності до прийняття рішень в екстремальних ситуаціях (О. Хуртенко); ефект від використання активних методів навчання (О. Ємець, Є. Павлюк); моделі підготовки до організації діяльності ДЮСШ (Д. Перепляотчиков); методичні засади педагогічного супроводу професійного становлення (Н. Волянчук); методичні особливості процесу формування професійно-педагогічних якостей (В. Левків, І. Медведєва, В. Назаренко, С. Сальникова, Т. Тищенко); традиції та тенденції підготовки тренерів у Європі (Є. Приступа).

Актуальність формування готовності майбутніх тренерів до виховної роботи в професійній освіті та недостатня розробленість відповідної проблематики в педагогічній науці зумовили вибір теми дипломної роботи: *“Підготовка майбутніх тренерів до виховної роботи у дитячо-юнацьких спортивних школах”*.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх тренерів ДЮСШ.

Предмет дослідження – модель підготовки майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ.

Мета дослідження – наукове обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ у професійній освіті.

Завдання дослідження:

- з'ясувати ступінь розробленості проблеми підготовки майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ;
- уточнити зміст готовності майбутнього тренера до виховної роботи в ДЮСШ та розробити методики її оцінювання;
- визначити педагогічні умови підготовки майбутніх тренерів до виховної роботи, розробити модель та науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ;
- експериментально перевірити ефективність моделі підготовки майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань було використано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення систематизація наукових, методичних літературних джерел; педагогічні методи дослідження: педагогічне спостереження, бесіда, використання особистісного опитувальника, педагогічне тестування; методи математичної статистики для опрацювання та оцінювання емпіричних даних.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено засоби встановлення рівня готовності майбутнього тренера до виховної роботи в ДЮСШ, удосконалено зміст навчальних практик, а також навчально-методичних комплексів дисциплін, які безпосередньо передбачають формування готовності студентів до виховної роботи в ДЮСШ.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський, 23-24 вересня 2020 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 100 сторінках, з яких 87 основного тексту, що містить 7 таблиць і 2 рисунка.

Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків та зі списку 75 використаних літературних джерела.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі запропоновано практичне вирішення проблеми формування готовності майбутніх тренерів до виховної роботи у ДЮСШ. Отримані результати свідчать, що поставлену мету досягнуто, і надають підстави сформулювати висновки.

1. Реалізація виховного потенціалу ДЮСШ безпосередньо залежить від професіоналізму тренерів, основи готовності яких до виховної роботи закладаються під час навчання в ЗВО. Утім, у цій підготовці виявлено низку недоліків, як-от: відсутність відповідних операціоналізованих формальних характеристик фахівця серед професійних компетентностей; недосконалість квазіпрофесійних засобів підготовки; відсутність надійних та оперативних методів встановлення рівня готовності до виховної роботи тощо. Водночас у наукових публікаціях не знайшли належного висвітлення питання наукового обґрунтування змісту навчального процесу, спрямованого на формування готовності до виховної роботи в ДЮСШ, педагогічних умов, моделі та науково-методичного забезпечення цієї підготовки, що в сукупності свідчить про наявність нерозв'язаної наукової проблеми.

2. Визначення термінологічної основи дослідження надало змогу уточнити значення понятійного конструкта “готовність майбутнього тренера-викладача ДЮСШ до виховної роботи”, яким позначено зумовлений фаховою підготовкою стан розвитку когнітивної, ціннісної та діяльнісної сфер особистості студента, що надає змогу цілеспрямовано формувати особистість юного спортсмена в навчально-тренувальному процесі.

Найбільш важливими ознаками готовності тренера-викладача до виховної роботи в ДЮСШ є:

- в особистісному компоненті - педагогічна натхненність; наполегливість та послідовність; упевненість у важливості й необхідності своєї виховної місії; гуманістична спрямованість; справедливість;

- у когнітивному компоненті - знання теорії виховання; розуміння цільових орієнтирів виховання юних спортсменів; знання методів, прийомів та загальної логіки виховної роботи в ДЮСШ;
- у діяльнісному компоненті - уміння керувати педагогічною ситуацією; організаційні здібності; комунікабельність; володіння педагогічною технікою.

Методика оцінювання рівня сформованості готовності майбутніх тренерів- викладачів до виховної роботи включає тестування знань студентів; оцінювання експертами їхніх дій у квазіпрофесійній діяльності за визначеними параметрами; діагностику професійно-особистісних якостей студентів із використанням особистісного опитувальника.

3. Процес формування готовності майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ пов'язаний зі створенням таких педагогічних умов:

- збагачення змісту обраних дисциплін авторськими інноваційними модулями, що забезпечують когнітивну основу готовності майбутніх тренерів до виховної роботи;
- формування уявлень про можливі результати й методи виховної роботи тренера-викладача в ході реалізації авторських модулів навчальних дисциплін в аудиторній та самостійній роботі;
- втілення накопиченого когнітивного та ціннісного потенціалу аудиторної й самостійної роботи в процесі квазіпрофесійної діяльності на рефлексивній основі;
- утвердження суб'єктної позиції студентів через засвоєння ролі педагога- дослідника в процесі аудиторної роботи та педагогічної практики;
- реалізація системи оцінювання рівня готовності майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ з використанням авторського діагностичного інструментарію.

4. Реалізація зазначених умов підпорядкована моделі педагогічного процесу, що складається з підготовчого, ціннісного, когнітивного, діяльнісного та контрольного етапів, кожен з яких має своє змістове

наповнення.

Завданням підготовчого етапу є вдосконалення контенту окремих дисциплін шляхом розробки та впровадження спеціальних змістових модулів, створених з урахуванням специфіки виду спорту майбутніх тренерів.

Завданнями ціннісного етапу є формування упевненості майбутніх тренерів- викладачів у важливості й необхідності реалізації своєї виховної місії, гуманного ставлення до вихованців.

Когнітивний етап спрямований на формування в студентів уявлень щодо цільових орієнтирів виховання, а також про методи, ситуації, етапи виховної роботи в ДЮСШ. Окреме завдання цього модуля полягає в ознайомленні студентів із термінологією виховної роботи.

Діяльнісний етап спрямований на екстеріоризацію набутих теоретичних знань, уявлень, ціннісних установок у контексті обраного виду спорту, тобто він має забезпечити зв'язок між теорією та практикою.

Контрольний етап є логічним завершенням усього педагогічного процесу й покликаний створити умови для комплексного оцінювання визначених ознак готовності майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ, а також сприяння усвідомленню студентами своїх недоліків з метою подальшого професійного розвитку.

5. У ході педагогічного експерименту встановлено таке:

- на контрольному етапі експерименту порівняння рівнів розвитку готовності до виховної роботи в експериментальному й контрольному ЗВО за критерієм Манна- Уїтні ($p < 0,05$) виявило достовірні відмінності між вибірками за кожним критерієм оцінювання цієї професійної якості;
- порівняння рівнів готовності майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ на констатувальному та контрольному етапах експерименту за критерієм Манна-Уїтні ($p < 0,05$) засвідчило, що в експериментальному ЗВО відбувся достовірний розвиток готовності до виховної роботи за всіма критеріями оцінювання цієї професійної якості. У контрольному виші

статистично достовірної динаміки рівня готовності до виховної роботи за жодним критерієм не виявлено;

- навчальна успішність студентів експериментального ЗВО за тими дисциплінами, що безпосередньо впливають на якість формування в майбутніх тренерів- викладачів готовності до виховної роботи в ДЮСШ, достовірно вища, ніж у студентів контрольного ЗВО.

Аналіз та інтерпретація отриманих результатів педагогічного експерименту підтвердили припущення про те, що створення педагогічних умов формування готовності майбутніх тренерів до виховної роботи в ДЮСШ зробить цей процес ефективнішим.

Проведене дослідження закладає основу для подальшого теоретичного та методичного пошуку ефективних методик підготовки інших категорій педагогів до виховної роботи в навчальних закладах. Отримані в дослідженні емпіричні дані щодо змісту готовності майбутнього тренера-викладача до виховної роботи в ДЮСШ можуть стати основою для вдосконалення стандартів вищої освіти

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авилкина С. В. Формирование ценностных отношений младших школьников к физической культуре в учреждении дополнительного образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Рязань, 2006. 191 с.
2. Арефьева Л. П. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної виховної роботи у старшій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.0. 04. Київ, 2010. 22 с.
3. Белорусова В. В. Воспитание в спорте. Москва : Физкультура и спорт, 1974. 117 с.
Беспалов П. В. Парадигмы воспитания личности в детско-юношеских спортивных школах. Наука и бизнес: пути развития. 2011. № 4. С. 26-28.
4. Бех І. Д. Нові методології виховання підростаючої особистості. Український соціум. 2004. № 1 (3). С. 88-94.
5. Биковська О. В. Теоретико-методологічні основи позашкільної освіти в Україні : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 2008. 44 с.
6. Блудов Ю. М., Марищук В. Л., Плахтиенко В. А., Серова Л. К. Методики психодиагностики в спорте. Москва, 1990. 168 с.
7. Болотников П. Г. Последний круг. Москва : Молодая гвардия, 1975. 208 с.
8. Борытко Н. М. Пространство воспитания: образ бытия : монография. Волгоград : Перемена, 2000. 225 с.
9. Брумель В. Н. Высота. Москва : Молодая гвардия, 1971. 159 с.
10. Бубка С. Н. Попытка в запасе. [Прыжки с шестом]. Москва : Молодая гвардия, 1987. 157 с.
11. Буренко М. С. Комплексна оцінка професійних якостей майбутніх тренерів як необхідна умова формування фахових компетенцій. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011. № 8

- (18). С. 217-224.
12. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения : материалы к четвертому заседанию методологического семинара, 16 ноября 2004 г. Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов Москов. гос. ин-та стали и сплавов, 2004. 86 с.
 13. Вербицкий А. А. Концепция знаково-контекстного обучения в вузе. Вопросы психологии. 1987. № 5. С. 31-39.
 14. Виховна робота тренера-викладача ДЮСШ : метод. рек. для курсів підвищення кваліфікації тренерів / В. М. Мазін, А. В. Свасьєв, К. В. Царенко. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 69 с.
 15. Волков И. П. Практикум по спортивной психологии. Москва : ФиС, 2002. 288 с.
 16. Воронин А. С. Словарь терминов по общей и социальной педагогике. Екатеринбург : ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2006. 135 с.
 17. Воспитание. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Е. Ф. Губского и др. Москва : ИНФРА-М, 2006. 574 с. URL: <http://www.term.ru/dictionary/184/word/vospitanie> (дата обращения: 23.10.2019).
 18. Гомельский А. Я. Докажи правоту победой : воспоминания тренера по баскетболу. Москва : Советская Россия, 1987. 154 с.
 19. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям. Київ : АПН України, 1995. 45 с.
 20. Добренев В. И., Кравченко А. И. Методы социологического исследования : учебник. Москва : ИНФРА-М, 2004. 768 с.
 21. Довідник кваліфікаційних характеристик професій робітників : Наказ № 2264. Київ : Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту. Вип. 85. Спортивна діяльність. Чинний від 17.10.2002. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.12822.0> (дата звернення: 23.10.2019).

22. Доклад международной комиссии по образованию, представленный ЮНЕСКО «Образование: сокрытое сокровище». Москва : ЮНЕСКО, 1997. 31 с.
23. Жукотинський К. К. Формування фізичної культури учнів 8-9 класів у процесі фізкультурно-спортивної роботи в позашкільних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Луганськ, 2007. 20 с.
24. Захаріна Є. А. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи: теорія та методика : монографія. Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2012. 439 с.
25. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учебник для студентов вузов. Москва : Логос, 2000. 384 с.
26. Ігнатенко С. О. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування моральних якостей молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2007. 235 с.
27. Казанкина Т. В. Выбираю бег. Москва : Молодая гвардия, 1983. 222 с.
28. Калюжна О. І. Формування навичок здорового способу життя підлітків у позашкільному навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2010. 18 с.
29. Ким Н. В. Счастливый помост. Москва : Молодая гвардия, 1985. 160 с.
30. Ковальчук В. І. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів у післядипломній освіті : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 460 с.
31. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
32. Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти. Додаток 1 до наказу МОН України від

- 11.10.2007 № 897 «Про створення робочих груп з розроблення галузевих стандартів вищої освіти». URL: <http://elib.crimea.edu/zakon/list484.pdf> (дата звернення: 23.10.2019).
33. Кондратьев М. Ю. Подросток в замкнутом круге общения. Москва, Воронеж : НПО «МОДЭК», 1997. 335 с.
34. Конох А. П. Актуальні проблеми оновлення методів навчання студентів у процесі їх професійної підготовки в університеті. Педагогіка, психологія та мед.-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2006. № 10. С. 110-115.
35. Лебеденко Ю. М. Компетентнісний підхід в системі вищої освіти. Гуманізм та освіта : електронне наукове видання матеріалів конференції. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2006/txt/06lumsvo.pdf> (дата звернення: 16.06.2020).
36. Лисяк В. М. Задачі спортивних шкіл у формуванні інтересу до систематичних занять учнів фізичною культурою та спортом. Педагогіка, психологія та мед.-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2006. № 1. С. 59-63.
37. Лубышева Л. И. Олимпийская культура и спорт в современном обществе. Теория и практика физ. культуры. 1999. № 12. С. 17-22.
38. Мазін В. М. Організація виховного процесу у дитячо-юнацьких спортивних школах (теоретико-методичний аспект) : монографія. Запоріжжя : ЗНТУ, 2015. 468 с.
39. Мазін В. М. Перспективні шляхи оцінки якості професійної діяльності тренерів з позицій компетентнісного підходу. Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах : зб. наук. пр. Запоріжжя, 2010. Вип. 11. С. 237-242.
40. Назаренко В. В. Деякі чинники формування готовності майбутніх тренерів до роботи у дитячо-юнацьких спортивних школах із плавання. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-

- педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт : зб. наук. пр. / за ред. Г. М. Арзютова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 3К(45) 14. С. 188-192.
41. Павлюк Є. О. Концепція підготовки майбутніх тренерів у вищих навчальних закладах. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2013. № 2 (8). С. 187-193.
42. Папуча В. М. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичного виховання у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2010. 273 с.
43. Перепельотчиков Д. О. Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організації діяльності ДЮСШ : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2011. 20 с.
44. Пехота О. М., Серeda I. В. Педагогічна майстерність викладача з позицій суб'єктного підходу. Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології : зб. наук. пр. / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. Харків : НТУ «ХП», 2007. С. 171-175.
45. Платонов В. А. Уравнение с шестью известными. [О мужской сборной СССР по волейболу]. Москва : Молодая гвардия, 1983. 239 с.
46. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учебник для студ. пед. вузов : в 2 кн. Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. Кн. 2. 256 с.
47. Пономарьов В. О. Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього тренера з атлетичної гімнастики у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2010. 261 с.
48. Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008. № 993. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF> (дата

- звернення: 18.06.2020).
49. Про організацію навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 17.01.2015 № 67. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0119-15> (дата звернення: 18.08.2020).
 50. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 № 1841-111. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1841-14> (дата звернення: 18.08.2020).
 51. Про пріоритети розвитку фізичної культури і спорту в Україні : Указ Президента України від 21.07.2008 № 640. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/640/2008> (дата звернення: 18.08.2020).
 52. Про схвалення Стратегії формування сучасної системи олімпійської підготовки до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 №52-р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=592-2009-%F0> (дата звернення: 18.08.2020).
 53. Про фізичну культуру і спорт : Закон України (зі змінами та доповненнями) від 17.11.2009 № 1724-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/-laws/show/3808-12> (дата звернення: 18.08.2020).
 54. Прохорова М. В. Проблема педагогической компетентности и оценка воспитательной деятельности тренера. Оптимизация педагогической подготовки студентов в вузах физической культуры : сб. науч. статей кафедры педагогики ГАФК им. П. Ф. Лесгафта и кафедры физической культуры ГИЭА / под общ. ред. проф. А. А. Сидорова. Санкт-Петербург, 1998. Вып. III. С. 13-18.
 55. Растороцкий В. С. Гимнастика достойна гимнов. Москва : Молодая гвардия, 1987. 207 с.
 56. Салов В. О., Письменкова Т. О. Засоби діагностики як складова стандартів вищої освіти. Науковий вісник НГУ. 2011. № 3. С. 132-136.

57. Свасьев А. В. Социально-педагогические условия формирования физического здоровья подростков во внешкольной работе : дис. ... канд. пед. наук : 13.0. 07. Запорожье, 2001. 185 с.
58. Свасьев А. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2013. 564 с.
59. Свириденко О. О. Педагогічні умови виховання здорового способу життя підлітків у дитячо-юнацьких спортивних школах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Луганськ, 2010. 20 с.
60. Сопотницька О. В. Особистісно орієнтоване навчання у підготовці майбутнього тренера. Педагогічні науки. 2010. № 53. С. 112-114.
61. Столяров В. И., Фирсин С. А., Баринов С. Ю. Содержание и структура физкультурно-спортивного воспитания детей и молодежи (теоретический анализ) : монография. Саратов : Наука, 2012. 269 с.
62. Сутула В. А., Кириенко В. А., Жадан А. Б., Ивакин Т. А. Физическая культура: исторические предпосылки возникновения современного спорта. Физическое воспитание студентов творческих специальностей : сб. науч. тр. / под ред. С. С. Ермакова. Харьков : ХХПИ, 2000. № 23. С. 34-38.
63. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2003. 442 с.
64. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 45 с.
65. Табінська С. О. Модернізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2016. 20 с.
66. Тарасов А. В. Совершеннолетние. Хоккей и хоккеисты. 2-е изд.

- Москва : Молодая гвардия, 1968. 320 с.
67. Тер-Ованесян И. А. Летящие над землей (твой первый старт). Москва : Физкультура и спорт, 1984. 64 с.
68. Тищенко Т. Б. Особливості формування професійно значущих якостей майбутніх тренерів з волейболу у вищих навчальних закладах. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. / редкол. В. П. Андрущенко та ін. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 12 (39). С. 130-135.
69. Ушинский К. Д. Избранные педагогические произведения. Москва : Просвещение, 1968. 558 с.
70. Фазлеев Н. Ш. Компетентно ориентированный подход к профессиональной подготовке педагога по физической культуре и спорту. Теория и практика физической культуры. 2005. № 12. С. 9-12.
71. Федик О. В. Формування здібностей до тренерської діяльності у майбутніх учителів фізичної культури : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Івано-Франківськ, 2003. 188 с.
72. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. 5-е изд. Москва : Политиздат, 1986. 590 с.
73. Чопик Т. В. Класифікація теоретико-методичних основ фахової підготовки майбутніх тренерів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2013. № 6. С. 59-63. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/PPMB_2013_6_12.pdf (дата звернення: 13.04.2020).
74. Якимов А. М. О культуре детского тренера. Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 2000. №4. URL: <http://lib.sportedu.ru/Press/FKVOT/2000N4/p28-32.htm> (дата обращения: 19.06.2020).
75. Якушева С. Д. Учебное пособие дисциплины «Основы

педагогического мастерства». Оренбург : РИК ГОУ ОГУ, 2004. 230 с.